

ISSN 2521-1919 (Online)

ISSN 2415-7988 (Print)

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Ministry of Education and Science of Ukraine
Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko
State Pedagogical University

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

СЕРІЯ:

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 168 (2018)

ACADEMIC NOTES

SERIES:

PEDAGOGICAL SCIENCES

EDITION 168 (2018)

Кропивницький-2018
Kropyvnytskyi-2018

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Згідно Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки зазначено, що одним з основних завдань педагогічної освіти є забезпечення кваліфікованими педагогічними і науково-педагогічними кадрами професійно-технічні навчальні заклади, тобто одним із вирішальних факторів становлення професійної освіти є її кадрове забезпечення [3, с. 4].

Сучасний стан педагогічної освіти націлений на пошук нових моделей та форматів підготовки педагогів професійного навчання з документознавства. Це зумовлено суттєвими змінами у підготовці майбутніх педагогів, в стилі роботи викладачів і студентів та у використанні інноваційних методів викладання.

«Зростання ролі як самого документу так і інформаційних процесів у всіх різновидах людської діяльності, прояв спільної основи, притаманної багатьом інтелектуальним напрямам суспільного розвитку, його глобалізації вимагає належної організації процесу підготовки фахівців галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 015.15 «Професійна освіта (Документознавство)», які покликані працювати з усіма видами документної інформації належним чином, знати особливості автоматизованих систем діловодства й документообігу, новітні засоби оргтехніки,

особливості уніфікації й галузевої стандартизації документно-інформаційної сфери» [3, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моделюванню, як ауковому методу дослідження присвячена велика кількість праць філософів, а саме Б. Глинського, Б. Грязнова, Б. Диніна, Є. Нікітіна, В. Штофа та ін; педагогів С. Архангельського, А. Беляєва, В. Беспалько, В. Журавльова, А. Кірсанова, В. Красвського та ін.

Особливості використання цього методу обґрунтували В. Беспалько, В. Болотов, Н. Талізін, В. Шадрик та ін. Побудовою моделі навчання займались: С. Сисоєва; О. Мороз; О. Смірнова.

Мета статті є виявлення та обґрунтування компонентів структурно-змістової моделі підготовки педагогів професійного навчання документознавства в педагогічних університетах.

Метою підготовки педагога професійного навчання з документознавства є становлення його професійної компетентності, яка виявляється у готовності вирішувати професійно-педагогічні задачі з використанням теоретичних і практичних профільно-предметних знань, життєвого досвіду, цінностей та схильностей.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження були застосовані такі методи:

- *теоретичні методи*: теоретичний аналіз, порівняння наукової та методичної літератури, навчальних програм, стандартів освіти, державних нормативних документів щодо організації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах;

- *емпіричні методи*: узагальнення педагогічного досвіду, спостереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес навчання у вищому навчальному закладі являє собою освітню систему, яка має визначену структуру та взаємопов'язані, взаємозалежні необхідні компоненти. Єдність і взаємозв'язок даних компонентів, цілісність процесу навчання складають модель підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогів професійного навчання з документознавства.

Створення моделей є важливим засобом перевірки істинності й повноти теоретичних положень. Моделлю в широкому значенні називають створену структуру, що відтворює частину дійсності в спрощеній (схематизованій, ідеалізованій) формі, й одночасно засіб наукового дослідження об'єкта. Модель як спеціально створена форма допомагає відтворити деякі характеристики об'єкта, який є предметом пізнання [4, с. 128].

Метод моделювання уможливорює об'єднання в педагогічному дослідженні емпіричного й теоретичного, тобто поєднання при вивченні педагогічного об'єкта експерименту із побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій [4, с. 128].

Модель підготовки педагогів професійного навчання з документознавства охоплює систему підходів, принципів, методів та засобів формування професійної компетентності студентів. Відповідно до цього, слід зазначити, що нашою метою є підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до виконання конкретних актуальних і перспективних видів діяльності за фахом, забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Ця мета визначається галузевим стандартом вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 015.15 «Професійна освіта (Документознавство)», потребами соціального розвитку й ринку праці, а також потребами самої особистості.

Згідно навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015.15 «Професійна освіта (Документознавство)» термін навчання становить 3 роки 10 місяців, загальним обсягом 240 кредитів ЄКТС. Мінімум 50% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних компетентностей за спеціальністю, визначених стандартом вищої освіти.

Із метою реалізації розробленої моделі підготовки педагогів професійного навчання з документознавства проаналізовано освітні стандарти та навчальний план напряму підготовки 015.15 «Професійна освіта (Документознавство)».

Нами розроблено структурно-змістову модель підготовки педагога професійного навчання з документознавства (рис. 1), яка включає в себе цільовий, змістовно-процесуальний і

результативний блоки, які взаємопов'язані між собою та логічно наступні. При відносній незалежності компонентів структурно-змістової моделі підготовки педагогів професійного навчання з документознавства, між ними існують системоутворюючі зв'язки, які об'єднують їх в єдине ціле – систему. Ці зв'язки численні та різноманітні: між теоретичним і практичним навчанням; між змістом навчання, формами, методами і засобами; між завданнями і результатами навчання. Вони важливі, адже виконують системоутворюючі функції, як до моделі вцілому, так і до окремих її компонентів.

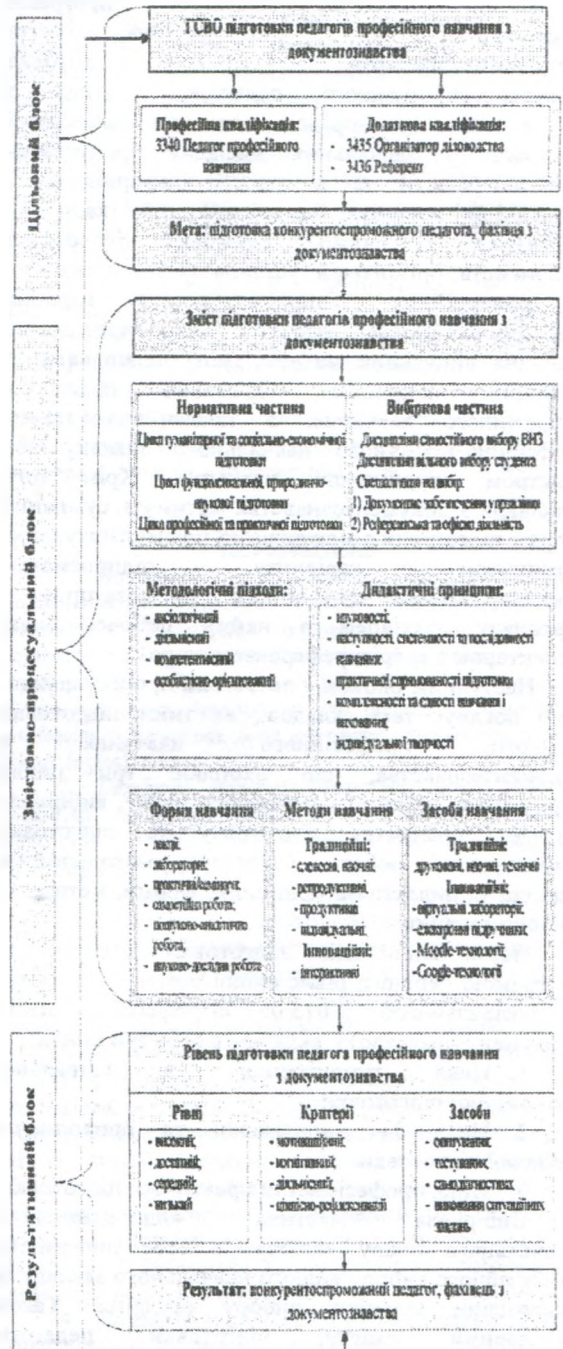

Рис. 1. Структурно-змістова модель підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах

Цільовий блок має відправну позицію на рівні галузевого стандарту вищої освіти, в якому встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця спеціальності 015.05 «Професійна освіта (Документознавство)» освітнього ступеня бакалавр.

По успішному завершенню навчання випускнику присвоюється кваліфікація: 3340 Педагог професійного навчання;

та додаткова кваліфікація (на вибір):

- 3435 Організатор діловодства
- 3436 Референт.

Метою освітньо-професійної програми спеціальності 015.05 «Професійна освіта (Документознавство)» є підготовка конкурентоспроможного педагога, фахівця з документознавства з правом подальшої професійної діяльності у навчальних закладах професійно-технічної освіти та в системі інформаційних, аналітичних, архівних, адміністративних, кадрових підрозділів і служб, службах діловодства підприємств, організацій, установ, фірм, державних та комерційних підприємствах з надання інфокомунікаційних послуг. По завершенню навчання випускник матиме змогу працювати за основним напрямом підготовки педагогом професійного навчання, а також вихователем професійно-технічного навчального закладу або майстром виробничого навчання. Крім того бакалаври з документознавства матимуть суміжний напрям підготовки з можливістю працевлаштування помічником керівника підприємства, адміністративним помічником, організатором з персоналу, фахівцем з найму робочої сили, інспектором з кадрів, референтом тощо.

Наступним блоком є змістовно-процесуальний, який поєднує такі складові, як зміст підготовки педагогів професійного навчання з документознавства, що охоплює три цикли нормативної частини навчального плану, вибіркочу частину, практичну підготовку та підготовку бакалаврської роботи (проекту); методологічні підходи та дидактичні принципи; форми, методи та засоби навчання.

Нормативний зміст підготовки за освітньою програмою першого рівня вищої освіти – бакалавр, за спеціальністю 015.05 «Професійна освіта (Документознавство)» включає в себе три цикли:

1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
2. Цикл фундаментальної та природничо-наукової підготовки.
3. Цикл професійної та практичної підготовки.

Вибіркова частина вищезазначеного навчального плану включає в себе дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу та дисципліни вільного вибору студента. Також складовими змісту підготовки педагогів професійного навчання з документознавства є практична підготовка та дві курсові роботи. Завершується навчальний процес захистом

бакалаврської роботи (проекту) та комплексним кваліфікаційним екзаменом.

Для реалізації поставленої мети було виділено наступні підходи: аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний та особистісно-орієнтований. У свою чергу рівень підготовки педагогів професійного навчання з документознавства буде вищим при дотриманні дидактичних принципів навчання характерних для навчального процесу у вищій школі, а саме: науковості; наступності, системності та послідовності навчання; практичної спрямованості підготовки; комплексності та єдності навчання і виховання; індивідуальної творчості.

Модель має охоплювати сучасні реалії підготовки педагогів професійного навчання з документознавства та запропоновані організаційно-педагогічні підходи забезпечення її наступності. В основу розробки структурно-змістової моделі підготовки педагогів професійного навчання з документознавства було покладено системний, діяльнісний та студентоцентричний підходи, застосування яких суттєво впливає на визначення змісту навчального процесу, використання форм, методів і засобів навчання та на результат відлому.

Також модель пронизана елементами випереджаючої освіти, що передбачає застосування форм, методів та засобів навчання, які забезпечують високий рівень підготовки фахівців зорієнтованих на неперервне професійне вдосконалення.

З-поміж різних форм організації навчання у вищих навчальних закладах нами виділені: лекції; лабораторні; практичні; самостійна робота; пошуково-аналітична робота та науково-дослідна робота.

Певні форми організації навчального процесу передбачають застосування відповідних методів та засобів, а разом вони реалізують зміст, мету і завдання навчання. Тому для підготовки педагога професійного навчання з документознавства нами було виділено найбільш ефективні методи, а саме:

- *традиційні*: словесні, наочні; репродуктивні, продуктивні;
- *інноваційні*: індивідуальні; інтерактивні.

Успішність процесу підготовки педагогів професійного навчання з документознавства значною мірою залежить від вдалого вибору засобів навчання. Отже, під час навчання застосовуються традиційні та інноваційні засоби. До перших належать друковані (підручники, посібники, конспект лекцій), наочні (графіки, таблиці, схеми, картки) та технічні (мультимедійні дошки, мультимедійні проектори, рідкокристалічні та плазмові панелі, комп'ютери). До інноваційних засобів навчання ми відносимо віртуальні лабораторії, електронні підручники, Moodle- та Google-технології.

Заключним блоком запропонованої нами структурно-змістової моделі підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах є результативний, що охоплює рівні, критерії та засоби моніторингу рівня

підготовки педагогів професійного навчання з документознавства.

У ході констатувальної діагностики нами виділено чотири рівні підготовки педагогів професійного навчання з документознавства: високий, достатній, середній і низький.

Мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та ціннісно-рефлексивний критерії нами визначено які сукупність ознак, що дають можливість визначити рівень підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах.

Мотиваційний критерій охоплює професійні мотиви, ціннісні орієнтири, потреби щодо власного саморозвитку і прагнення до вдосконалення своєї фахової підготовки через усвідомлення особливостей змісту педагогічної діяльності.

Когнітивний критерій містить сукупність професійних знань, необхідних для подальшої трудової діяльності. Показниками цього критерію є рівень засвоєння базових знань з фахових дисциплін та розвиток творчого мислення.

Діяльнісний критерій розкриває можливість виявлення здатності педагога до передачі власного досвіду, забезпечення формування у студентів певного рівня професійних знань і умінь, а також вирішення стандартних та нестандартних професійних завдань.

Ціннісно-рефлексивний критерій передбачає відбір адекватних форм, методів і засобів навчання; вміння аналізувати результати своєї професійної діяльності; усвідомлення потреби в професійній самоосвіті й самовдосконаленні.

В основу діагностики рівня підготовки педагогів професійного навчання з документознавства нами покладено такий інструментарій оцінювання: 1) опитування; 2) тестування; 3) самодіагностика; 4) виконання ситуаційних завдань.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Таким чином, у нашому дослідженні обгрунтовано структурно-змістову модель, яка дозволяє алгоритмізувати процес підготовки педагога професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах. Проаналізовано галузеві стандарти вищої освіти та основні положення щодо розвитку освіти в Україні. Визначено складові змісту підготовки педагога професійного навчання з документознавства. Визначено основні методологічні підходи та дидактичні принципи, відповідно до завдань, які висувуються до підготовки бакалаврів спеціальності 015.15 «Професійна освіта (Документознавство)». Виокремлено і запропоновано форми, методи та засоби навчання майбутніх фахівців. Представлено рівні, критерії та засоби моніторингу рівня підготовки педагогів професійного навчання з документознавства.

Питання, порушені у статті є актуальними та потребують подальших наукових досліджень, зокрема наступним етапом нашого дослідження буде розробка інтегрованого курсу та модернізація

навчальних програм для підвищення ефективності підготовки педагогів професійного навчання з документознавства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бовтрук Н.С. Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів технологій у процесі навчання фахових дисциплін з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. С. Бовтрук – Київ, 2017. – 21 с.
2. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП – 2002. – 334 с.
3. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Документознавство: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (Документознавство), галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка / Т.А. Жижко, Т.Б. Гуменюк, Н.М. Титова, О.О. Субіна – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2017. 192 с.
4. Паржницький О.В. Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово-орієнтованому освітньому середовищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О.В. Паржницький – Київ, 2017. – 273 с.
5. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти / В.О. Радкевич // Модернізація професійно-технічної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи. – К., 2010. – Вип. 1. – С. 5–17.

REFERENCES

1. Bovtruk N. S. (2017) *Formuvannia informatychnykh kompetentnosti maibutnykh uchyteliv tekhnolohii u protsesi navchannia fakhovykh dystsyplin z vykorystanniam informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii: avioref. ... dys. kand. ped. nauk* [Formation of informative competences of future technology teachers in the process of training of professional disciplines using information and communication technologies]. Kyiv
2. *Derzhavni standarty profesiinoi osvity: teoriia i metodyka: monohrafiia* (2002) [State standards of vocational education: theory and methodology: monograph]. Khmelnytskyi: TUP.
3. *Osvitno-profesiinyi kompleks: 015 Profesiina osvita. Dokumentoznavstvo: naukovo-metodychne vydannia normatyvnykh dokumentiv ta zmistu navchalnykh dystsyplin ta zmistu navchalnykh dystsyplin, praktyk, kursovykh ta vypusknioi kvalifikatsiinoi roboty shchodo pidhotovky bakalavriv za spetsialnistiu 015 Profesiina osvita (Dokumentoznavstvo), haluz znam 01 Osvita/ Pedahohika* / (2017) [Educational and professional complex: 015 Professional education. Doctoral dissertation: scientific and methodical publication of normative documents and contents of educational disciplines and contents of educational disciplines, practices, course and final qualifying work on preparation of bachelors in the specialty 015 Professional education (Doctoral studies), branch of knowledge 01 Education / Pedagogy]. K.: Vydavnytstvo Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova.
4. Parzhnyskyi O. V. (2017) *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh tokariv u fakhovo-orientovanomu osvithomu seredovyshchi: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04* [Formation of professional competence of future turners in a professional-oriented educational environment]. Kyiv

5. Radkevych V.O. (2010) *Pryntsypy modernizatsii profesiino-tekhnichnoi osvity* [Principles of modernization of vocational education]. *Modernizatsiia profesiino-tekhnichnoi osvity i navchannia: problemy, poshuky i perspektyvy*. K.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧУМАЧЕНКО Дар'я Володимирівна – аспірант третього року навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Наукові інтереси: документознавство, електронний документообіг, педагог професійного навчання, професійна освіта.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHUMACHENKO Daria Volodymyrivna – is a post-graduate student of the third year of study at the National Pedagogical Dragomanov University

Circle of scientific interests: documentation, electronic document circulation, professional education teacher, vocational education.

Дата надходження рукопису 06.04.2018 р.

Рецензент – к.пед.н., ст. викладач І.Л. Царенко